

Домашнє завдання
7 клас

Предмет «Народознавство»
09-20-2025

На уроці ми заверили вивчати тему «Народні ремесла та промисли».

На домашнє завдання прошу прочитати лекцію про народні ремесла та промисли, яку я роздала і додаю сюди.

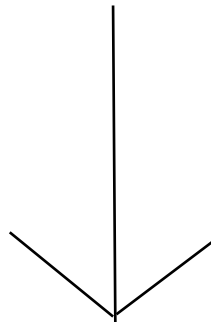
Письмово прошу **закінчити записувати** визначення видів народних ремесел до кінця. Інформація є в лекції та в презентації, що додається.

Дякую.

З повагою, вчителька народознавства Оксана Заваденко

Контактний телефон 586 277 44 25

Емейл: oxanaivna@gmail.com

Тема: ВИДИ НАРОДНИХ РЕМЕСЕЛ ТА ХУДОЖНІХ ПРОМИСЛІВ В УКРАЇНІ

Гончарство — виготовлення керамічних виробів з гончарної глини: посуду, кахлів, іграшок, прикрас, сувенірів тощо. Гончарство - це один із найдавніших видів народного ремесла. Уже трипільські гончарні вироби свідчать про тонкий естетичний смак давніх гончарів, їхню високу майстерність. Гончарство несе в собі цінну інформацію про етнографічні особливості побуту найдавніших племен і народів, які заселяли нашу землю в минулому. Зникли давні міста, зітліли вироби з полотна, шкіри, вкрилися іржею вироби з металу, зате горщик, відкопаний археологами, промовляє до нас від імені безіменного гончаря, який жив тисячі років тому. Маючи відомості про геомагнітне поле Землі, вчені визначають вік гончарних виробів з точністю до 25 років (обпалений на вогні горщик, намагнітившись, залишається таким впродовж багатьох століть).

Кераміка (гр.keramos— глина) за часів Середньовіччя зазнала технологічних нововведень: застосування ножного гончарного круга, підполивних розписів, виробництво кахлі в тощо. В XVII ст. в Україні поширився один із різновидів кераміки — **майоліка** – покриття готового виробу поливою (глазуррю), яка набула широкого застосування у багатьох містах України, хоча осередки її виготовлення були лише в Києві, Ніжині, Ічні, а пізніше — в Опішні й Косові. Майолікові вироби з кольорової глини, вкриті поливою і розписані в народному стилі, й нині прикрашають житла сучасних українців. Популярна сьогодні і **керамічна пластика: іграшка та скульптура**.

Серед керамічних виробів побутують миски, полумиски, глечики, горнята, макітри, куманці, кухлі, дзбанки, барила. Традиції гончарного виробництва і художнього оздоблення у різних регіонах мають свої різноманітності. Серед виробів керамічної пластики - баранці, леви, коні, олені, птахи, дитячі свистунці, сюжетні набори скульптурок.

Обробка металів. Ковальство — це обробка металу способом кування. Бронзолivarне виробництво в Україні, як довели археологи, відоме ще з трипільських часів. Традиції видобування руди збереглися в Україні від Київської Русі. Давньоруські **ковалі** були обізнані з технологічними прийомами кування, зварювання і термічної обробки металів. Вони виготовляли знаряддя праці, кінську зброю, наконечники списів, сокири, кольчуги та різноманітні речі господарського призначення. На Русі існувало понад 16 ковальських ремесел. Високого розвитку досягла також обробка кольорових металів: міді, бронзи, срібла, золота. *Технікою лиття та холодного кування* виготовлялося чимало речей господарського та декоративного призначення: палиці, люльки, ключі, гольники, лускоріхи, застібки, пряжки, стремена. З міді, бронзи, латуні виливалися посуд, гармати, дзвони. Посуд, свічники, каламарі виливали переважно зі срібла та олова.

Окремим особливим видом художньої обробки кольорових металів є **мосяжництво**, характерне для гірських районів Карпат. Майстри-верховинці декорували кольоровими металами одяг, предмети побуту, виготовляли хрестики, згарди, бартки, гудзики, тощо.

Виготовлення ювілірних виробів із золота та срібла – **золотарство**. Ювелірні вироби давньоруських майстрів відзначалися мистецькою витонченістю і досконалістю малюнків. Археологи, крім готових виробів, знаходять значну кількість ливарних формочок для виготовлення прикрас. Традиційні ювелірні технології у Київській Русі - це *карбування, тиснення, штампування, чернь, зернь, скань*. Найскладніший спосіб орнаменталізації ювелірних виробів, традиційний для Київщини, - це *перегородчаста емаль*. Пізніше це мистецтво емальєрів поширилося і на інші землі Київської Русі, зокрема Галич.

Золотарство розвивалося головним чином у великих містах: Києві, Львові та в деяких невеличких містечках Придніпров'я, особливо Лівобережжя. Цехові ремісники виготовляли переважно дорогоцінний посуд, коштовну зброю, кінську зброю. Народні ж майстри займалися виробництвом саме ужиткових речей для широких верств населення.

Майстри Львова, Івано-Франківська, Чернівців і Ужгорода продовжують традиції давніх ковальських ремесел у своїх декоративних решітках, свічниках, тощо. Народні майстри Косова працюють у руслі гуцульських традицій, виготовляють бартки, лускоріхи, гудзики, люльки, персні, оздоблюють металом вироби з дерева, шкіри (пояси-череси, гаманці, сумки).

Художня обробка дерева була вже добре розвинена за часів Київської Русі. Оскільки дерево не завжди зберігається у землі, археологи не дуже часто знаходять зразки давніх виробів із дерева. Проте відомо, що вже в I тисячолітті н. е. дерево широко використовувалося у будівництві міст і сіл, князівських палаців та фортець. Серед ремісничих професій з'являються **теслярі, столярі, ложкарі, різьбярі, бондарі**.

Теслярство — ремесло або галузь деревообробної промисловості, яка займається виготовленням дерев'яних будівельних конструкцій (склепінь, підлог, стін, покрівельних перекриттів). Теслярство — один із наймасовіших деревообробних промислів, головною метою якого є зведення житлових та інших споруд, господарських будівель тощо. Зрубані дерева обтесували здебільшого вручну різного виду сокирами й розпилювали на колоди. Уздовж колод знизу долотами видовбували поздовжні пази, а по кінцях — зарубки. За допомогою простого, але ефективного знаряддя — драчки — колоди щільно з'єднували у зруб. Народними майстрами-теслями у XVII ст. було зведено багато унікальних споруд, зокрема фортифікаційні козацькі укріплення, що викликали подив іноземних фахівців. Із поширенням в Україні заробітчанства сільські теслі й столярі, об'єднуючись в артілі, будували водяні млини та вітряки, зводили церкви, монастирі та інші монументальні споруди. Традиції народного теслярства і досьгодні зберігаються у сільському будівництві.

Столярство — деревообробне ремесло столяра, що полягає у виробленні хатнього начиння — лав, ослонів, скринь, столів, табуреток та стільців, мисників, ліжок, крім цього віконних рам, рамок для вуликів, дерев'яних частин борін та плугів.

Техніка обробки дерева досить різноманітна: **видовбування, вирізування, виточування, розпис, випалювання, інкрустація, інтарсія**. Одна з найдавніших технік — **видовбування** — застосовувалась для виготовлення побутових речей: човнів-довбанок, корит, ступ, черпаків, сільничок тощо. Для **вирізування**, крім сокири, застосовували тесло, струг, ніж, тесак, різні різці, стамески, за допомогою яких вирізували ложки, декоративні миски, черпаки, дрібні дерев'яні вироби різного призначення. Техніка виточування — пізніший винахід і передбачає використання токарного верстата, на якому виготовляють заготовку, а потім обробляють її іншими інструментами.

Бондарство відоме в Україні вже в X ст. як виготовлення місткого посуду: діжі, барила, відра, коновки, балії, дійниці. Бондарі користувалися, крім звичайних теслярських інструментів, спеціальними рубанками, фуганками, циркулями, лінійками, кривим стругом.

Різьблення — одна з найдавніших технік художнього декорування дерев'яних виробів. На Прикарпатті і Буковині техніку плоскої різьби дуже часто поєднують з інкрустацією — орнаментальним оздобленням шматочками дерева, металу, слонової кістки, перламутру, бісеру тощо. Одним із видів інкрустації є **інтарсія** кольоровими породами дерева, який використовується для виготовлення настінних декоративних плакеток, портретів і пейзажів. Для художнього декорування дерева здавна використовувалися розписи різною фарбою (темпера, гуаш, олійні чи анілінові), які потім покривають

лаком. Нині побутує ще один спосіб декорування виробів із дерева — випалювання електрошоком чи спеціальними штампами.

Гутництво - виготовлення виробів зі скла — було відоме в Україні понад тисячу років. Точний час його виникнення не встановлено, але в скіфських похованнях уже знаходять намисто зі скла із вкраплюванням різнокольорових барвників. Назва промислу походить від слова "гута", що означає скловарну піч. У "Слові о полку Ігоревім" згадується виріб зі скла — скляниця.

Вироби зі скла були не буденними речами, вони використовувалися як святкові мистецькі прикраси. Це був не тільки посуд, а й декоративні іграшки: півники, зайчики, баранці, а також різні свічники, намисто. Ремісники володіли різними прийомами: видування, орнаментування, кольорового забарвлення скла.

Нині гутницькі промисли — рідкісне явище в Україні. Відомі тільки три його осередки: один в Івано-Франківській області й два на Львівщині.

Ткацтво — виготовлення тканин на ткацькому верстаті шляхом взаємного переплетення ниток. Ткацтво найдавніше ремесло, яким займалися українські жінки. Тканини виготовляли спочатку для власного вжитку, але вже з IX—X ст. відбувалося відокремлення цього домашнього ремесла як промислу, що задовольняв потреби міського населення. Дуже довго існували паралельно народне домашнє ткацтво і цехове ремісничє. Із виникненням промислового виготовлення тканин домашні ткацькі ремесла поступово почали занепадати.

Технологія домашнього ткацтва трудомістка — це прядіння ниток, фарбування їх у різні кольори, ткання на різних ткацьких верстатах (різноманітної конструкції) із застосуванням цілої низки технічних прийомів. Матеріалом для створення тканин було лляне волокно, коноплі, овеча вовна, які також потребували значних затрат жіночої праці.

Килимарство - давня галузь ручного ткацтва. Археологи знаходять рештки килимових виробів та ткацьких знарядь в античних містах і скіфських оселях. Відомі такі центри українського килимарства: Поділля, Волинь, Полтавщина, Київщина, Чернігівщина. Нині традиційним килимарством в Україні займаються 24 фабрики і художні майстерні.

Розпис тканин, як прийнято вважати — порівняно новий вид декоративно-прикладного мистецтва в Україні, хоча є свідчення про надзвичайну давність і цього мистецтва — це спогади Генріха Нантського про нашу землю за часів Аттилі. Побувавши в царському палаці, він зазначав, що бачив, як жінки "покривали візерунками з допомогою різних фарб полотняні покривала, які варвари носили поверх одежі задля краси". Техніку розпису на тканині називали **вибійка**. Для вибивання орнаменту на тканинах використовувалися спеціальні штампи та дерев'яні форми, наприклад знайдені на Райковецькому городищі на Житомирщині (XI ст.). Майстрів, які займалися художнім розписом тканин, називали малювальниками, димкарями, друкарями, вибійниками. Нині техніки розпису тканин збагачуються новими прийомами: холодний батік, гарячий батік, вільний розпис, фотофільмдрук. Технікою фотофільмдруку розписують українські хустки, покривала, скатерті, стрічки.

Унікальним українським культовим мистецтвом, пов'язаним водночас і з вірою, і з міфологією, і з обрядами, є **писанкарство** — традиційний розпис переважно курячих яєць спеціальними фарбами та за особливою технологією.

Археологами знайдені керамічні, розписані зеленими, коричневими і жовтими барвниками писанки, що сягають глибокої давнини. Нині відомо близько ста писанок давньоруського часу. Вони виконані різними техніками: глиняні вкриті поливою, писанки-брязкальця, шкрябанки. Характерно, що писанки знаходять

на культових місцях, де в давнину були святині (наприклад, Звеннгора в Медобарах), у похованнях, а також житлах. Писанкарством споконвіку займалися тільки жінки, але з розвитком промислів воно поширилося й серед чоловіків. Відомо чимало різних способів розпису писанок.

Умінням писати писанки володіла далеко не кожна господиня. У деяких регіонах Західної України ще і нині можна замовити писанки у майстерні-писанкарки, яку знають усі односельці. Символіка писанки надзвичайно глибока й водночас проста.

Крім традиційних писанок, в Україні в 20 ст. виготовляли також дерев'яні писанки. Дерев'яні писанки бувають як різьблені, інкрустовані, так і розписані олійними фарбами. Виробництвом таких сувенірних писанок нині займаються фабрики художньої обробки дерева, а також народні майстри в багатьох регіонах України.

Малярство (живопис) – це вид образотворчого мистецтва, що зображує фарбами предмети і явища реальної дійсності на полотні, дереві, папері, стіні тощо. Техніка малярства залежить головним чином від фарб, що ними користується маляр. У Київській Русі мистецькі твори писалися на вкритих особливим ґрунтом (до складу якого входили клей та крейда) дошках фарбами, розведеними яєчним жовтком. Такі фарби дістали назву темперних. Багатющі можливості для малярства відкрили олійні фарби, які дали цілу гаму нових кольорів та відтінків, закріпили тривкість фарбового шару. Олійні фарби та полотно, яке попередньо ґрунтується, досі залишаються головним матеріалом для створення творів малярства.

Особливим видом народного малярства є **петриківський розпис**. Він починався із традиції розмальовування мащених глиною хат, які виконували найчастіше кольоровою глиною, інколи сажею. Господині всіма доступними засобами (саморобними пензликами, паличками, пальцями), прикрашали стіни оселі кольоровими візерунками - квітами, півниками, пташками тощо.

Ще одними окремим видом малярства був народний **іконопис** – зображення на дереві, полотні чи стінах образів Христа, Богородиці та святих. Майстрів, які писали ікони називали богомазами. Ікони були невідємним атрибутом життя українців, адже вони оберігали кожну оселю, ними благословляли на всі важливі життєві події – одруженні, далеку дорогу, тощо. Тому майстрів-богомазів дуже шанували в народі.

Одним із найвідоміших та найпоширеніших видів народних художніх ремесел є українська **вишивка**. Вона стала одним із символів України. **Вишивка** — це орнаментальне або сюжетне зображення на тканині, шкірі, виконане різними ручними або машинними швами; один із найпоширеніших видів ручної праці українських жінок і, зокрема, дівчат. Вишивку вживають в українському народному побуті передусім на предметах одягу, в основному на жіночих і чоловічих сорочках. Крім того, вишивки поширені на предметах домашнього вжитку, як наліжники, обруси, наволочки, рушники тощо.

Традиція оздоблювати одяг вишивкою буда поширена ще з часів Київської Русі. Особливістю української вишивки є те, що в одному виробі могло поєднуватися понад 10-15 технік вишивки одночасно, що надавало йому високої художньої цінності.

Крім названих ремесел і промислів, в Україні побутує обробка каменю, рогу та кістки, шкіри і хутра. Поширене також плетіння виробів з бісеру (прикрас), плетіння з соломки, художнього плетіння (в'язання), обробка шкір тощо.

Ці ремесла здавна побутували як допоміжні види господарської діяльності, які давали можливість не тільки підтримувати матеріальний рівень родини, але й розвивали естетичний смак, виробляли одвічний потяг до краси, такий характерний для всього життя й побуту українців.

ВИДИ НАРОДНИХ РЕМЕСЕЛ ТА ХУДОЖНІХ ПРОМИСЛІВ

Народні ремесла та промисли України

- Гончарство (кераміка);
- Обробка металів: * ковальство, *мосяжництво, *золотарство;
- Обробка дерева: *різблярство, * теслярство, *столярство, *боднарство;
- Гутництво (вироби зі скла);
- Ткацтво;
- Килимарство;
- Вибійка (розпис тканин);
- Писанкарство;
- Малярство (живопис); петриківський розпис; іконопис;
- Вишивка;
- Обробка каменю;
- Обробка шкіри;
- Та ін.

Гончарство-вироби з глини (кераміка)

один із найдавніших
видів народного ремесла

Кераміка (гончарство):

Керамічні вироби це в першу чергу посуд: миски, тарілки, глечики, горнята, макітри, куманці, кухлі, дзбанки, а також дитячі іграшки, свищики тощо. Традиції гончарного виробництва і художнього оздоблення у різних регіонах мають свої особливості.

Ковальство – це обробка металу (заліза) способом кування.

Ковалі здавна виготовляли зброю та різноманітні речі господарського призначення (сокири, ножі, молотки, лопати, сапи, лемеші, цвяхи, замки, клямки, залізні ворота й огорожі, стремена тощо)

Художнє ковальство

cult.gov.ua

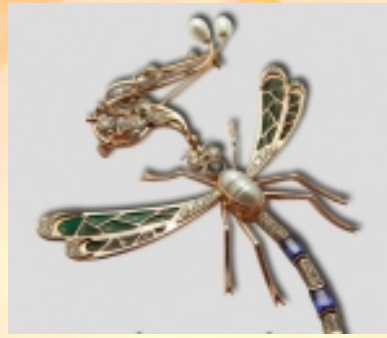

Мосяжництво —

художня обробка кольорових металів (бронзи, міді, латуні) майстрами Карпат. Вони виготовляли хрестики, підвіски, бартки, а також оздоблення до одягу, зброї, тощо

Золотарство —
обробка благородних
металів — золота, срібла
та ін. Золотарі широко
виготовляли сережки,
підвіски, перстні,
каблучки, оклади для ікон,
тощо.

Деревообробка, різьбярство – це виготовлення з дерева предметів побуту, речей, споруд, будинків, а також їх прикрашення різьбленням. З давна з дерева виробляли посуд, знаряддя праці, човни, будинки, господарське начиння тощо. Найдавніші способи обробки деревини, що збереглись і до наших днів, - випалювання та видовбування. Так виготовляли дріжки, ступи, ложки, човни тощо.

Теслярство —

один із видів деревообробки, є найбільш масовим із деревообробних промислів; теслярство — це зведення житлових та інших споруд, господарських будівель (церков, будинків, мостів та ін.)

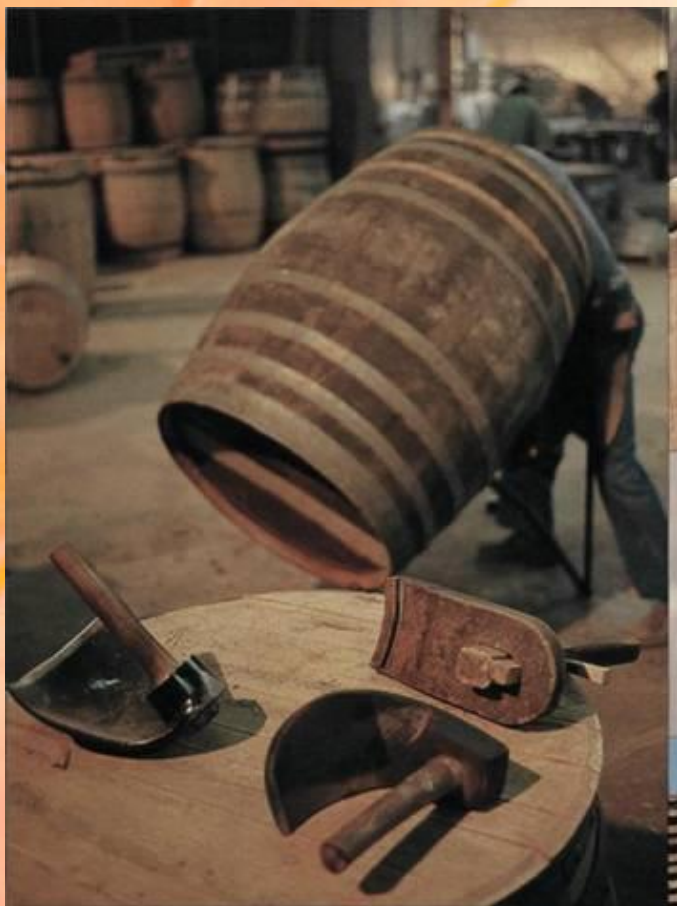
Столярство —

вид деревообробного промислу;
виготовлення хатнього
начиння — меблів (лав,
ослонів, скринь, столів,
табуреток та стільців,
мисників, ліжок), а також
віконних рам та рамок для
вуликів, дерев'яних частин
борін та плугів.

Бондарство

відоме в Україні вже в X ст. як виготовлення місткого посуду: діжі, барила, відра, коновки, балії, дійниці та ін.

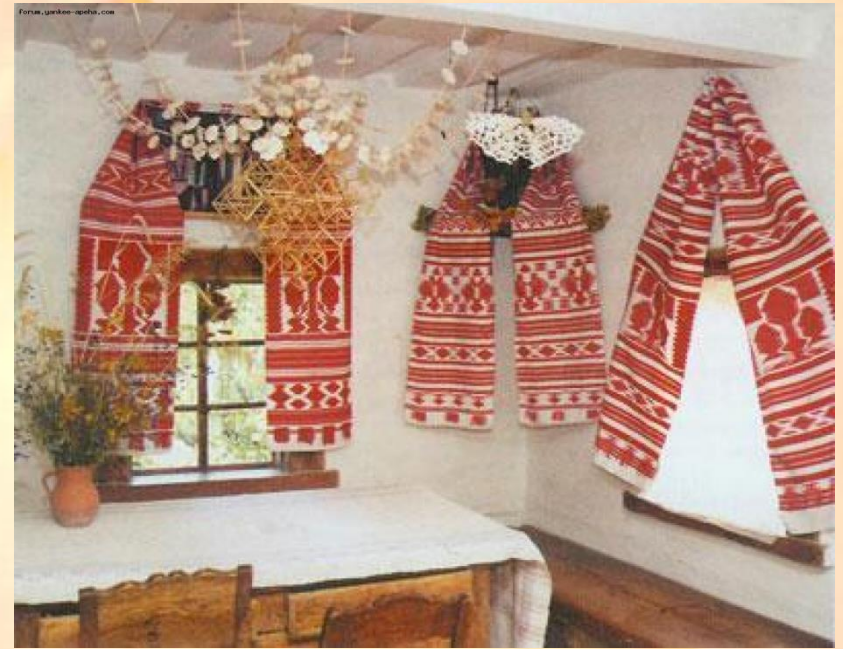

Гутництво – виготовлення виробів зі скла

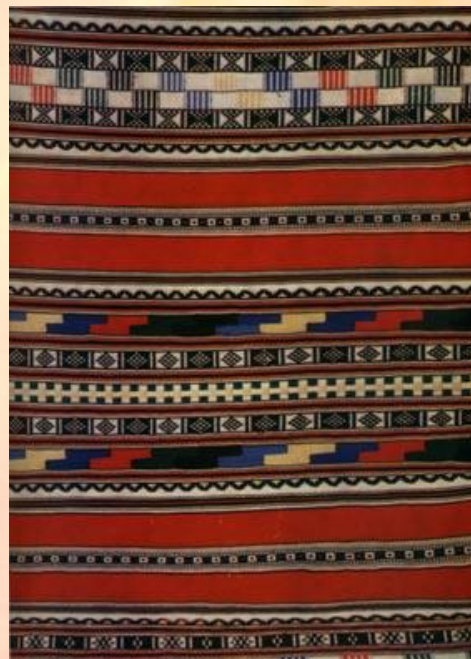

**Ткацтво — виготовлення
тканин на ткацькому
верстаті.**

**Ткацтво - одне із найдавніших
ремесел, яким займалися
українські жінки та чоловіки
в Україні.**

Килимарство – давня галузь (вид) ручного ткацтва

Вибійка –
Нанесення візерунку
на тканину з
допомогою дерев'яної
форми (відбитку,
штампу)

Малярство (живопис) - вид образотворчого мистецтва, що зображує фарбами предмети і явища на полотні, дереві, папері, стінах тощо.

- Петриківський розпис — декоративно-орнаментальне малярство, яке сформувалося на Дніпропетровщині. Назва походить від назви села Петриківка.

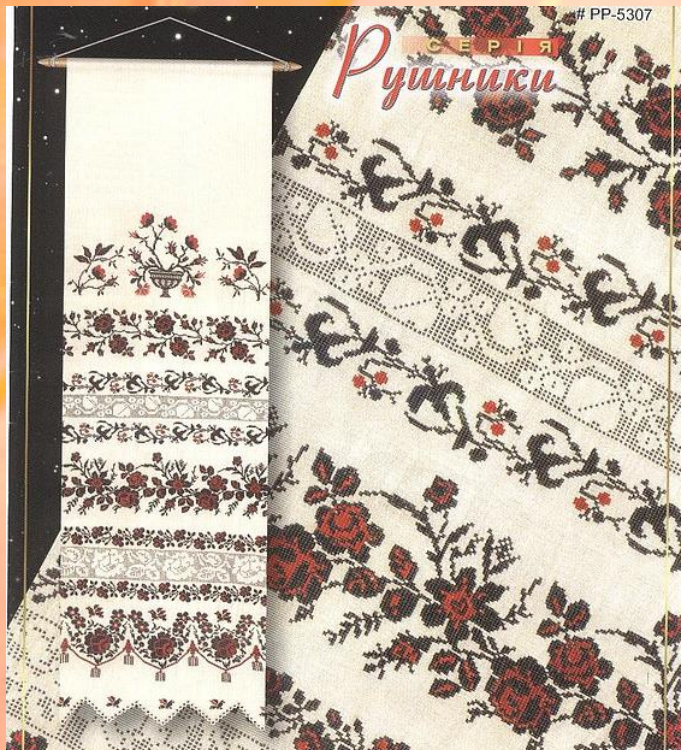
Писанкарство – традиційний розпис на шкарлупі яєць (переважно курячих) з допомогою гарячого воску. Воно є унікальним українським культовим мистецтвом, пов'язаним водночас і з вірою, і з міфологією, і з обрядами.

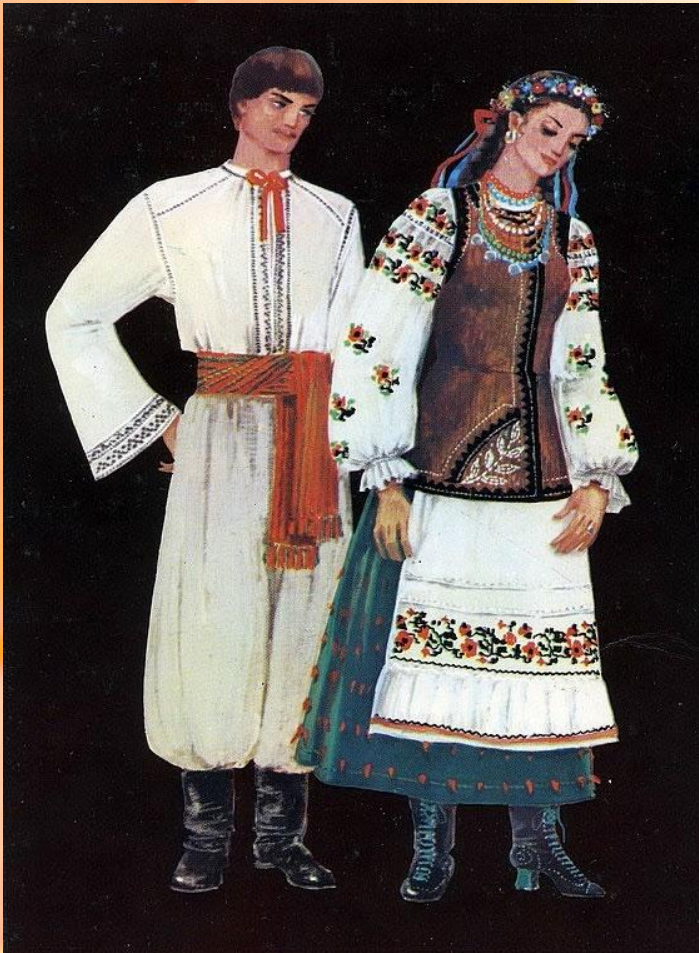
- Іконопис – зображення на дереві, полотні, стінах образів Ісуса Христа, Богородиці та святих.

Вишивка -
створення візерунків
(узорів) на полотні
(тканині) або шкірі
за допомогою ниток
та голки.

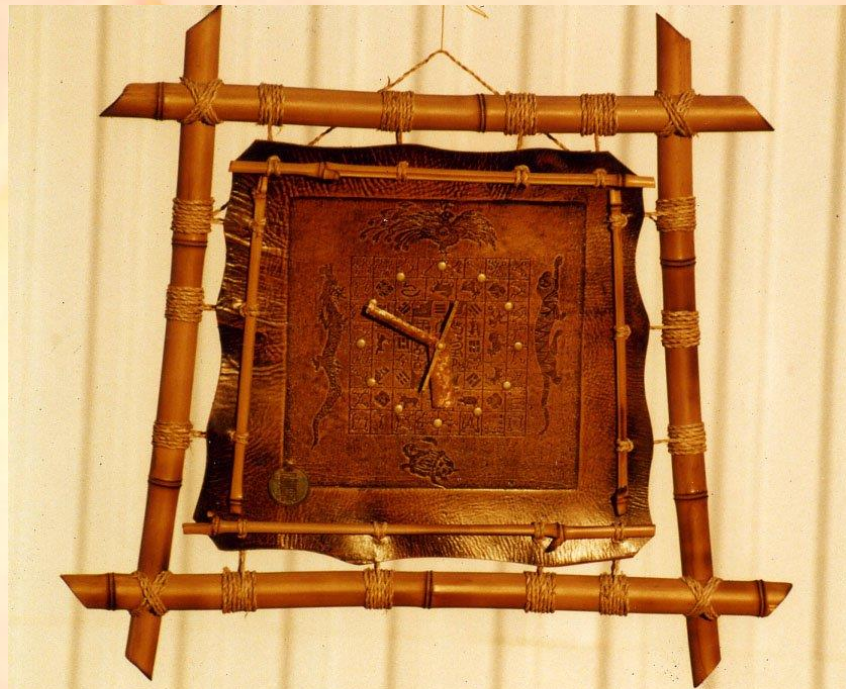

Кравецтво – це пошиття одягу

Обробка шкіри.

Вичинка шкіри і виготовлення з неї побутових виробів – одне з найдавніших занять українців

Шевство —

ремесло, що займається
виробництвом і ремонтом
взуття. Майстер - швець

Плетіння —

промисел по виготовленню господарсько-побутових та художніх виробів з різноманітної еластичної сировини. Як сировину для плетіння використовували лозу, кору певних дерев, верболоз, хвойну та дубову скіпку, коріння ялини, сосни.

Обробка каменю.

Ще у добу Київської Русі різні види каменю використовувались ремісниками для виготовлення пряслиць, прикрас, форм для лиття, у будівництві тощо.

